

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש



ש"פ דברים, וא"ו מנחם-אב, שבת חזון, ה'תשל"ג

יוצא-לאור לש"פ דברים, שבת חזון, ת"ב (נדחה), ה'תשע"ט



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

צדי"ק שנה לנישואי כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית זי"ע

פתח דבר

לקראת ש"פ דברים, שבת חזון (ת"ב נדחה), הננו מוציאים לאור התוועדות ש"פ דברים, שבת חזון, וא"ו מנחם-אב, ה'תשל"ג, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ה' מנחם אב, ה'תשע"ט,
צדי"ק שנה לנישואי כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית נ"ע זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2019 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5779 • 2019

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

בס"ד. שיחת ש"פ דברים, שבת חזון, וא"ז מנחם-אב, ה'תשל"ג.

בלתי מוגה

א. בנוגע לשבת חזון — השבת שלפני תשעה באב, שנקראת ע"ש התחלת ההפטרה שבה מסיימים את שלשת ההפטרות שבהם מדובר אודות היפך הנחמה — הרי כיון שכללות ענין החורבן הוא בכדי שלאח"ז תהי' "נחמה בכפלים", בהכרח לומר שבהפטרה זו עצמה ישנו גם ענין שהוא היפך החורבן.

ובהקדמה — שההכרח לזה הוא גם מזה שהתורה נקראת "תורת חסד", והיינו, שלא זו בלבד שכללותה ותכליתה הו"ע של חסד, אלא גם כל פרט ופרט שבתורה הוא בעצמו (לא רק תכליתו) ענין של חסד,

— שהרי התורה היא "תורת אמת", וענין האמת לאמיתתו הוא לא רק בנוגע לסוף ותכלית הדבר, אלא בנוגע לכל פרטי הענינים שבו מתחלתו ועד סופו, כמרומוז בתיבת אמת שמורכבת מג' האותיות שהם התחלת (א') ואמצע (מ') וסוף (ת') האותיות², להורות שענין האמת הוא מתחילתו ועד סופו, ואם נאמר שפרט מסויים רק מביא לידי האמת (אבל הוא בעצמו אינו אמת), נמצא שרק רובו (ולא כולו) אמת, ועכצ"ל שכל פרט בעצמו הוא אמת, ולא שייך בו היפך האמת —

ש"כך הנה גם עונשי התורה הם ענין של חסד³, היינו, לא רק ענין שמביא או שממנו בא ענין של חסד, כי אם שהוא בעצמו ענין של חסד; אלא שיכול להיות שהחסד אינו בגילוי, להיותו מכוסה, אבל ישנו בהעלם, וצריך רק לצאת מן ההעלם אל הגילוי (ע"י עבודה קלה עכ"פ), כמו יציאת חמה מנרתקה (כמבואר בתניא").

וע"ד הענין ד"גם זו לטובה" — כמדובר פעם⁵ אודות החילוק שבין "כל דעביד רחמנא לטב עביד" שאמר רבי עקיבא⁶ ל"גם זו לטובה" שאמר נחום איש גזר⁷, ש"לטב עביד" פירושו שמזה יבוא אח"כ ענין טוב, וכמו במאורע שנכבה הנר וכו', שהמאורע עצמו אינו דבר טוב, אלא שע"ז באה אח"כ טובה; ואילו "גם זו לטובה" פירושו שלא זו בלבד

(5) ראה גם שיחת ש"פ דברים, שבת חזון,

(6) ברכות ס, סע"ב.
(7) תענית כא, א. וש"נ.

(1) ראה איכ"ר ספ"א.

(2) ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א. דב"ר ד' מנ"א תשכ"ט ס"ב (תו"מ חנ"ז ע' 163).
פרשתנו פ"א, יו"ד.

(3) ראה גם תו"מ חנ"ד ע' 271. וש"נ.

(4) פכ"ו.

שע"ז נעשה אח"כ ענין של טובה, אלא שענין זה עצמו הוא לטובה (ורק שבתחלה לא הי' נראה הטוב בגלוי, והי' צורך לגלות את הטוב שבזה), וכמו במאורע שהחליפו את האבנים טובות ומרגליות בעפר שהפך לחצים ואבני בליסטראות שעל ידם ניצח המלך את שונאיו, שלא זו בלבד שע"י העפר נעשה אח"כ דבר טוב, אלא שהעפר עצמו הי' דבר טוב — עוד יותר מאשר אבנים טובות ומרגליות, כי, אבנים טובות ומרגליות ישנם כבר בבית המלך (שהרי "כלום חסר בבית המלך"⁸), ואילו ה"עפר" סייע למלך בענין שלא הי' יכול לעשותו בעצמו.

ומזה מובן גם בנוגע להפטרה דשבת חזון, שלהיותה חלק מהתורה שהיא תורת חסד בכל פרטי' (להיותה תורת אמת בכל פרטי'), יש בה (לא רק ענין שמביא אח"כ נחמה בכפלים, אלא) גם ענין שהוא בעצמו חסד.

ב. והענין בזה:

הפירוש הפשוט ד"חזון ישע"י" הוא — מראה הנבואה של ישע"י על ענין החורבן כו', שזהו תוכן כל ההפטרה (מלבד הפסוק האחרון⁹: "ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה", שהפדי' מהענין ד"חזון ישע"י" היא ע"י משפט וצדקה, ואילו כל שאר הענינים שבהפטרה הם ענינים של היפך הנחמה).

אבל, ביחד עם זה, ידוע¹⁰ הפירוש של הרה"צ ר' לוי יצחק מברדיטשוב (כמדובר כמ"פ וכבר נדפס¹¹) שבשבת חזון מראה הקב"ה לכל אחד מישראל המקדש דלעתיד, והיינו, שהוא כבר מוכן לגמרי, "בנוי ומשוכלל"¹², כך, שכל אחד יכול לראותו.

ועד שענין זה נמשך גם בלשון תרגום — "חזון", שהוא התרגום של רא"י (כמו "מבשרי אחזה אלקה"¹³), והרי לשון תרגום הוא לשון ששייך לעולם [אלא שזהו כפי שלשון תרגום נמצא בתורה, כמו "יגר שהודתא"¹⁴], היינו, שגם מצד גדרי העולם יכולים לראות את ביהמ"ק.

[ומה שלא רואים אותו בעין הגשמית, הרי זה רק בגלל שהעין הגשמית אינה ראוי' לראות את ביהמ"ק, בגלל שהאדם לא הגיע עדיין

(12) פרש"י ותוס' — סוכה מא, סע"א. ועוד.

(8) שבת קנג, א.

(9) ישע"י א, כו.

(13) איוב יט, כו.

(10) ראה אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א'צו בהערה.

(14) ויצא לא, מז. וראה גם תו"מ חל"ה

(11) ראה גם שיחת ש"פ דברים, שבת

ס"ע 161. וש"נ.

חזון, וא"ו מנ"א תשל' בתחלתה (תו"מ

חס"א ע' 121). וש"נ.

לשלימות עבודתו בכירור הגוף כו', אבל מיד כשיגיע לשלימות עבודתו, יוכל לראותו. ומובן, שהעובדה שעדיין לא השלים את כירור הגוף, אינה משנה את המציאות שביהמ"ק עומד מוכן כו'.

ג. ועד"ז בנוגע לשאר הפסוקים שבהמשך ההפטרה, שבפנימיותם הם ענין טוב — כפי שמבאר הרלוי"צ מבארדיטשוב תוכן הדברים למעליותא.

ולדוגמא: "עם כבד עון"¹⁵ — שענין העון הוא אצלם דבר כבד¹⁶, היינו, שקשה להם לעבור עבירה, וע"ד מ"ש בזהר¹⁷ על הפסוק¹⁸ "ונפש כי תחטא" — "תוהא".

ולהעיר, שהפירוש הנ"ל ב"עם כבד עון" הוא (לא פירוש ע"פ זהר, ענין של קבלה, אלא) פשוטו של מקרא, שהרי זהו הפירוש הפשוט של תיבת "כבד", שקשה לעשותו.

ומה שהמפרשים שלפנ"ז לא פירשו כן — הרי זה בגלל שענין זה הי' עדיין בבחי' חסדים המכוסים, אבל כשמתקרבים לזמן של ביאת המשיח, נתגלה הדבר, ועד לאופן שזהו הפירוש הפשוט ע"פ פשוטם של כתובים.

ד. ומזה מובן, שבשבת חזון יש כבר ענין של גאולה — ראיית ביהמ"ק.

ויש להוסיף בזה, שכיון שמדובר אודות ראיית המקדש דלעתיד, הרי מובן, שזהו ענין של טוב וחסד לא רק לגבי המעמד ומצב שבזמן הגלות, אלא ענין שיש בו מעלה ועילוי גם לגבי ביהמ"ק הראשון והשני, וכפי שנתבאר בארוכה בהתוועדויות שלפנ"ז¹⁹, שבית ראשון ובית שני היו מעשה ידי אדם (בית ראשון — ע"י שלמה, ובית שני — ע"י כורש והורדוס), ואילו ביהמ"ק השלישי יהי' "בנינא דקובה"²⁰, "מקדש אדניי כוננו ידיך"²¹, שלכן לא יחרב לעולם.

והעיקר — שראיית המקדש דלעתיד פועלת שאכן יומשך בפועל, כמבואר שם¹⁰ המשל מאב שיש לו בן יקר ועשה לו מלבוש יקר וכו', ועד שעשה לו לבוש שלישי, ולא נתן לו ללבוש אותו, רק גזנו, ולפרקים רחוקים ידועים מראה לו הלבוש, ואומר לו, ראה, שאם תתנהג

18) ויקרא ה, א.

19)

20) ראה זהר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א.

21) בשלח טו, יז.

15) ישע"א, ד.

16) ראה גם בס' שיחת חולין של ת"ח

(ורשה תר"ם, ובהוצאות שלאח"ז).

17) ח"ג יג, רע"ב. טז, א.

בדרך הישר, ינתן לך לבוש זה ללבוש אותו, ומצד זה מרגילו לילך בדרך הישר עד שנעשה אצלו כמו טבע, ואז נותן לו הלבוש, כי אינו ירא פן יחזור לסורו כו',

ועד"ז בנמשל, שהמכוון בזה שמראים לכל אחד המקדש דלעתיד הוא כדי לעורר אצלו רצון ותשוקה שאכן יתנו לו בפועל, וענין זה פועל עליו לשנות הנהגתו כו' — שזהו כללות ענין התשובה, והרי ע"י הרהור תשובה נעשה צדיק גמור (כפס"ד הגמרא²²), ואז באה הגאולה האמיתית והשלימה מיד — "היום אם בקולו תשמעו"²³, ובאופן ד"שמחת עולם על ראשם"²⁴.

* * *

ה. האמור לעיל בנוגע לשבת חזון, שבפנימיותו הו"ע של נחמה, צריך להיות מובן לכל אחד מישראל, גם לפשוט שבפשוטים, ובלשון הכתוב²⁵: "כי כולם ידעו למקטנם ועד גדולם" (אלא שפסוק זה נאמר על הזמן שלאחרי ביאת משיח, אך גם כשנמצאים עדיין בזמן הגלות, שאז צריך להיות הענין ד"אתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל"²⁶, צריך להיות ענין הנ"ל מובן לכל אחד מישראל).

ובכן: ענין זה מרומז מיד בהתחלת ההפטרה — "חזון ישעיהו", שהרי הפירוש הפשוט ד"ישעיהו" הוא מלשון ישועה, שהו"ע הגאולה²⁷.

וזהו החידוש שבהפטרת שבת זו לגבי ההפטרות בשתי השבתות שלפנ"ז, שהם מספר ירמי' — כי, בנוגע לשם ירמי' יש צורך לשנות את צירופי האותיות ולפרש שהוא מלשון "רם"²⁷, משא"כ בנוגע לשם ישעיהו שפירושו הפשוט הוא מלשון ישועה.

ו. ועד"ז מצינו דבר נפלא בנוגע לתשעה באב הראשון, שבו רואים שבפנימיותו הו"ע של נחמה (ולפלא שאף אחד לא שם לב לכך, וכמדובר כמ"פ שדוקא על ענינים פשוטים לא שמים לב):

בנוגע לתשעה באב הראשון — כששבו המרגלים, "וכתיב²⁸ ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם כלילה ההוא . . . אותו היום ערב²⁹ תשעה באב הי', אמר להם הקב"ה, אתם בכיתם בכי' של חנם, ואני קובע לכם בכי' לדורות" — איתא בגמרא³⁰:

(22) קידושין מט, ב. ראה לקו"ש ח"ה ס"ע 343 ואילך.
 (23) תהלים צה, ז. וראה סנהדרין צח, א. וש"נ.
 (24) ישעיהו לה, יו"ד. נא, יא.
 (25) ירמי' לא, לג.
 (26) בעין יעקב שם: "אותה לילה ליל".
 (27) תענית כט, א (ובפרש"י ותוס').
 (28) שלח יד, א.
 (29) תענית כט, א (ובפרש"י ותוס').
 (30) תענית כז, יב.

"בעשרים ותשעה בסיון שלח משה מרגלים, וכתיב³¹ וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום, הני ארבעים יום נכי חד הוו (ב' מסיון, וכ"ט מתמוז, הוה ל"א, וח' מאב הוה ל"ט), אמר אביי תמוז דההיא שתא מלויי מליוה (ועשו אותו משלשים ימים) (אף שבדרך כלל יש בחודש תמוז כ"ט יום), כדי שיכלו המ' ימים בתשעה באב. . שבו המרגלים מתור הארץ) דכתיב³² קרא עלי מועד לשבור בחורי" (נקטינן דחודש חסר שבא אחר חודש מלא עבדינן ב' ימים ר"ח, והוי יום ראשון השלמה לר"ח שלמעלה ממנו לעשותו מלא, ונמצאו ב' ימים טובים בחודש מלא, אחד בתחלתו ואחד בסופו. וה"ק זימן עלי מועד לשבירת בחורי בט' באב, שמגלגלין כו'³³). ונמצא, שכל הענין של תשעה באב נקבע מלכתחילה עי"ז שהקב"ה "קרא (זימן) עלי מועד" — להוסיף לבנ"י יום של ר"ח ד"איקרי מועד"³⁴ (שאסור בעשיית מלאכה³⁵), ומועד מיוחד הקשור עם בנ"י, שהרי ר"ח הוא מולד הלבנה, ו"ישראל מונין ללבנה"³⁶ ("קטן מונה לקטן"³⁷) — עי"ז שעשו חודש תמוז מלא, והרי חודש מלא מורה על תכלית השלימות; ועי"ז מתגלה גם ענינו הפנימי של תשעה באב, ש"מקרי מועד"³⁸, שלכן דוקא בו אין אומרים בו תחנון³⁹, משא"כ בכל הימים שלפניו.

ז. והנה, גם לאחרי שנקבעה שיבת המרגלים לתשעה באב — הרי כיון שאצל בנ"י ישנו ענין הבחירה, "רשות לכל אדם נתונה וכו'"⁴⁰ [שזהו לפי שבנ"י אינם תחת שליטת המזלות⁴¹ ושאר הגבלות הטבע], היו יכולים להתנהג באופן שמלכתחילה לא תהי' ה"בכ"י של חנם" (ובמילא לא היתה ה"בכ"י לדורות").

ואפילו לאחרי שכבר היתה ה"בכ"י של חנם" — הי' בכחם של בנ"י לשוב מיד בתשובה [שמגעת למעלה מהשתלשלות כו', להיותה למעלה מהשתלשלות דכחות הנפש], ולבטל את הבכ"י לדורות, כך, שלא יהי' צורך בענין של נחמה.

וגם עכשיו, שישנה הבכ"י לדורות, כך שתשעה באב הו"ע בלתי רצוי — ישנו גם הענין ד"קרא עלי מועד" (כנ"ל ס"ו), אלא שזהו באופן של חסדים המכוסים, ויש צורך להסיר את הכיסוי, ואז יראו את ענין

(36) סוכה כט, א.

(37) ב"ר פ"ו, ג.

(38) ראה גם אג"ק ח"ח ע' תקנט.

(39) שו"ע או"ח סתקנט ס"ד.

(40) רמב"ם הל' תשובה רפ"ה.

(41) ראה שבת קנו, סע"א.

(31) שם יג, כח.

(32) איכה א, טו.

(33) פרש"י לעין יעקב תענית שם.

(34) פסחים עז, א.

(35) ראה פדר"א פמ"ה. הובא בטוואו"ח

תתי"ז. אוה"ת תשא ע' א'תתקפה ואילך.

החסד באופן גלוי לעין כל; ועד שגם ענין הבכי' יתהפך לטוב — ע"ד הבכי' של רבי עקיבא שזלגו עיניו דמעות בשמעו סודות התורה⁴², ועד להבכי' שתהי' לעתיד לבוא, כמ"ש⁴³ "בבכי יבואו".

וענין זה מודגש גם בהפטרה דשבת חזון — שעצם ענין ההפטרה קשור עם ענין הגלות, כיון שאמירת ההפטרה נתתקנה מצד גזירת המלכות⁴⁴, ואעפ"כ, ההפטרה גופא היא: "חזון ישעי'" (לא ירמי', אלא ישעי'), שבשמו מרומז ענין הישועה (כנ"ל ס"ה); ובפרט לאחר שנתגלה לאחרונה הפתגם של רלוי"צ מבארדיטשוב, שבשבת חזון מראה הקב"ה לכל אחד מישראל את ביהמ"ק השלישי (כנ"ל ס"ב).

ח. אך לא די בכך שהטוב הוא רק בפנימיות הענינים, ובאופן של חסדים המכוסים, אלא יש צורך להמשיך זאת בגלוי, למטה מעשרה טפחים. וכפי שאמר אדמו"ר מהר"ש להצ"צ⁴⁵, שצריכים את הגאולה כפשוטה למטה, שיבטל ("ד'אָלאַי") שעבוד מלכיות, ו"כל המעדנים מצויין כעפר"⁴⁶. ועל זה היא ההתעוררות וה"שטורעם" לאחרונה⁴⁷ לנצל את תשעת הימים להוסיף בתורה ובצדקה — ע"פ מ"ש⁴⁸ "ציון במשפט (כפי שמבאר רבינו הזקן⁴⁸ ש"משפט" קאי על הלכות התורה) תפדה ושבי' בצדקה", כדי לסיים את שיירי הגלות כו'.

ובמיוחד — כמדובר לאחרונה⁴⁹ — יש להשתדל בעיקר בנוגע לתינוקות של בין רבן, להוסיף עמהם בעניני תורה וצדקה, דכיון שאצלם ישנה המעלה ד"הבל שאין בו חטא"⁵⁰, הרי על ידם מבטלים את הענין ד"מפני חטאינו" שזוהי הסיבה לכך ש"גלינו מארצנו", ובהבטל סיבת הגלות, מתבטל בדרך ממילא גם המסובב.

ויש לעסוק בזה מתוך "שטורעם", ולפרסם זאת בכל מקום שבו צריך לפעול ענין הגאולה.

ט. וכדי לקשר זאת עם ענין של פועל בשבת חזון — הנה מהנכון שכל אחד מהילדים שלפני בר-מצוה ובת-מצוה יאמרו עתה "לחיים".
ואם הם יטריחו את עצמם לעלות למעלה — אתן להם בעצמי לומר "לחיים".

42) ראה זח"א צח, ב (במהנ"ע). ט"ז.

לשו"ע או"ח סרפ"ח סק"ב (בשם זהר חדש).

46) רמב"ם הל' מלכים בסופן.

47) ראה גם זהר חדש בראשית ז, א.

48) לקו"ת ר"פ פרשתנו (א, סע"ב).

49) רמי' לא, ח.

44) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרפ"ד. וש"נ.

45) ראה גם תו"מ חס"ב ע' 191 הערה

46) שבת קיט, ב.

ויה"ר שפעולתם של תינוקות של בית רבן — "הבל שאין בו חטא", שאין העולם מתקיים אלא בשבילו⁵⁰ — תפעל את קיום העולם באופן ד"אלה תולדות"⁵¹ מלא⁵², כפי שהי' בתחלת הבריאה, ש"עולם על מילואו נברא"⁵³.

ונזכה לכך ש"מחזון ותחזינה עינינו" (כלשון הצ"צ¹⁰), היינו, שמשבת חזון נבוא לקיום היעוד⁵⁴ "ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים", בביאת משיח צדקנו, עליו נאמר⁵⁵ "דרך כוכב מיעקב וקם שבת מישראל", ועד "וישראל עושה חיל", בגאולה האמיתית והשלימה. [כ"ק אדמו"ר שליט"א מזג יין בידו הק' לכל אחד מהילדים והילדות שיחיו שיאמרו "לחיים"].

* * *

י. יודע⁵⁶ שהתורה נחלקת לד' חלקים פשט רמז דרוש סוד, כנגד ד' עולמות אצילות בריאה יצירה עשי'. ומובן, שגם החלק שכנגד עולם העשי' הוא חלק מהתורה, ואדרבה: זהו עיקר התורה, כמובן מהמענה של משה רבינו על טענת המלאכים "תנה הדרך על השמים"⁵⁷: "למצרים ירדתם כו' יצה"ר יש ביניכם"⁵⁸, היינו, שהתורה ניתנה דוקא למטה, בעולם העשי'.

ובנוגע לחלק האגדה שבתורה — הנה ע"פ מנהג ישראל (ש"תורה היא"⁵⁹), שכאשר לומדים עם אנשים פשוטים, שמאיזו סיבה שתהי' אינם שייכים לחלק הפלפול שבתורה או ללימוד ענין עמוק בכלל, לומדים עמהם שיעור ב"עין יעקב", חלק האגדתא שבתורה, כיון שזה לימוד שמוכן בפשטות לכל אחד מישראל,

[ואף שבנוגע לאגדה מצינו ש"רוב סודות התורה גנוזין בה"⁶⁰ — הרי לא רואים בגלוי את סודות התורה שגנוזין באגדה, ובגלוי הרי זה לימוד ששייך לכל אחד מישראל. ומ"מ, גם איש פשוט שלומד ומבין אגדה שבתורה, באופן שנעשה דם ובשר כבשרו, יש לו גם את סודות התורה שגנוזין בה, אע"פ שאינו יודע אותם. וכמו באכילת מאכל, שגם

(58) שבת פח, סע"ב ואילך.

(59) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב. מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד סשע"ו ס"ד. מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז או"ח סוסק"פ. סתל"ב סי"א. סתנ"ב ס"ד. סתצ"ד סט"ז. ועוד.
(60) תניא אגה"ק סכ"ג.

(51) בראשית ב, ד.

(52) ב"ר פי"ב, ו. שמור"ר פ"ל, ג.

(53) ראה ב"ר פי"ד, ז. פי"ב שם. פי"ג, ג.

(54) נוסח תפלת העמידה.

(55) בלק כד, יז"ח.

(56) נסמן בלקו"ש חכ"א ע' 36.

(57) תהלים ח, ב.

מי שאינו יודע שיש בו ניצוץ אלקי, ה"ה מקבל חיות מהמאכל, וכן הוא בתורה שנמשלה ל"לחם"⁶¹],

הרי מובן שענין זה (הוא כמו הלימוד ע"ד הפשט ש)קשור עם עולם העשי'.

וכיון שמעלת הבל תינוקות של בית רבן שאין בו חטא נתבארה בחלק האגדה שבתורה, שקשור עם עולם העשי' — הרי זה ענין ששייך למעשה בפועל.

[ואף ש"אין למדין כו' מן ההגדות"⁶² — הרי ידוע — שכלל זה הוא רק במקום שיש סתירה בין אגדה להלכה (וכמו בנוגע לכלל ש"אין למדין הלכה לא מפי למוד ולא מפי מעשה עד שיאמרו לו הלכה למעשה"⁶³, שזהו רק במקום שיש סתירה כו'), אבל לולי זאת, למדין גם מן האגדות"⁶⁴.

ובפרט שזהו ענין שהובא להלכה — כמ"ש רבינו הזקן בהלכות תלמוד תורה⁶⁵ בנוגע לשכר מלמדי תינוקות, ש"מי שאין ידו משגת חייבים הצבור לפרוע בעדו . . והעניינים יכולים לכוף את העשירים לפרוע בעד בנייהם מקופת הקהל . . (לפי) שאין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן שהוא הבל שאין בו חטא".

[ולהעיר מלשון הזהר"⁶⁶ "אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן שלא חטאו — שלא חטאו ממש". אבל רבינו הזקן בהל' תלמוד תורה לא הביא לשון הזהר, אלא לשון הגמרא "שהוא הבל שאין בו חטא" (סתם), שמזה מובן, שדברי הזהר "שלא חטאו ממש" הם רק בבחי' "אלו ואלו דברי אלקים חיים"⁶⁷, אבל בנוגע להלכה, הרי זה "הבל שאין בו חטא" כלל].

ומובן, שענין קיום העולם בהבל פיהם של תשב"ר הוא באופן שכן היא המציאות בפועל, ולא רק ע"פ רוב — שהרי מצד ענין זה כופין להוציא ממון, ו"אין הולכין בממון אחר הרוב"⁶⁸.

ובזה גופא ישנו הדיוק ש"אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תשב"ר", כידוע הכלל שבכל מקום שנאמר "אין כו' אלא כו'", הרי זה לעיכובא (כמו "העומר כו' שאינן באין אלא מן החדש"⁶⁹, שאילו נאמר רק שמביאין מן החדש, הי' אפשר לפרש שטוב יותר להביא מן החדש,

61 ראה ברכות נו, סע"א. ועוד.
 62 ירושלמי פאה פ"ב ה"ד.
 63 ב"ב קל, ב.
 64 ראה ת"מ חמ"ו ע' 175. וש"נ.
 65 פ"א ה"ג.
 66 ח"ב לט, א.
 67 עירובין יג, ב. וש"נ.
 68 ב"ק כז, רע"ב.
 69 מנחות פג, ב ובתוד"ה מתני'.

אבל גם אם הביאו מן הישן, הרי זה כשר, ולכן נאמר "שאינן באין אלא מן החדש", שזהו לעיכובא).

ויש להוסיף בזה, שמעלת הבל תשב"ר שאין בו חטא⁷⁰ היא לא רק בנוגע לאלו שמתעסקים עמהם⁷¹ — שאצלם ישנו הענין ד"ליתן שכר למביאייהם⁷² — אלא גם בנוגע לתינוקות עצמם, וכמובן גם ממ"ש הצ"צ⁷³ בפירושו דברי הרמב"ם⁷⁴ "מי שלא למדו אביו חייב ללמד את עצמו כשיכיר", ש"גם על הקטן יש חיוב מדאורייתא" (נוסף על חיוב של האב לחנך את בנו, אפילו אם זה רק מפני ירצת הרצועה⁷⁵), ויתירה מזה בנוגע למעלת הבל תשב"ר, שזהו אפילו לפני שמגיע למעמד ומצב ד"משיכיר⁷⁶.

* * *

יא. דובר כמ"פ שנוסף על הענינים שהם בשוה בכל שנה, יש גם ענינים מיוחדים הקשורים עם קביעות השנה. וכמו בנוגע לחג הפסח וכיו"ב, שהקביעות בימי החודש, בט"ו בניסן, היא בשוה בכל שנה, אבל בנוגע לקביעות בימי השבוע יש שינויים משנה לשנה. והרי כל ענין הוא בהשגחה פרטית, ויש ללמוד ממנו הוראה בעבודת ה', כתורת הבעש"ט⁷⁷ אפילו בנוגע לעניני העולם, ועאכ"כ בנוגע לעניני תורה, כמו קביעות השנה.

ולדוגמא: בנוגע לשבעה עשר בתמוז שחל בשבת, הנה אף ששבעה עשר בתמוז הו"ע הקשור עם ימי החודש, הרי שינוי הקביעות בימי השבוע פועל גם בענין שמצד ימי החודש, וכהסיפור הידוע⁷⁸ אודות אדמו"ר מהר"ש שאמר בנוגע לקביעות כזו: "הואיל ונדחה ידחה"⁷⁹.

ובנוגע לשנה זו — הנה הקביעות דתשעה באב היא (כמו הקביעות דחג הפסח) ביום שלישי בשבוע.

יב. מעלתו של יום השלישי בשבוע — שהוכפל בו כי טוב⁸⁰.

וצריך להבין: מהי ההוספה של "כי טוב" ב"פ — הרי פעם אחת

70 נזכר גם במעלת הבל תשב"ר, שעי"ז זוכים לדי' מאות עלמין דכיסופין.

71 נזכר גם שכיון שהקב"ה דורש מבנ"י הנהגה זו (להתעסק עם תינוקות של בית רבן), הנה ע"פ מ"ש "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל" (תהלים קמז, יט. וראה שמו"ר פ"ל, ט), בודאי שגם הקב"ה בעצמו מתנהג כן.

72

73 פס"ד — חידושים על הרמב"ם

בתחלתו.

74 הל' ת"ת פ"א ה"ג.

75 ראה תניא קו"א קנה, א.

76 חסר הסיום (המו"ז).

77 ראה כש"ט בהוספות סקע"ט ואילך. וש"נ.

78 סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 157.

79 מגילה ה, רע"ב.

80 ב"ר פ"ד, ו. הובא בפרש"י עה"ת

בראשית א, ז.

כי טוב שנאמר בתורה הוא כבר תכלית הטוב, דכיון שזהו טוב ע"פ תורת אמת, בהכרח שזהו שלימות הטוב, שהרי אם חסר בטוב ענין של שלימות, אין זה טוב אמיתי, וא"כ, מה ניתוסף ע"ז שהוכפל בו כי טוב? [ועד"ז נשאלת השאלה בענין "ויתן"⁸¹, "יתן ויחזור ויתן"⁸²: מהו הצורך בנתינה השני, ולא די בנתינה הראשונה — הרי גם הנתינה הראשונה היא באופן ש"כל הנותן בעין יפה הוא נותן"⁸³, ועאכו"כ בנוגע לנתינה של הקב"ה ("ויתן לך האלקים"⁸¹) שאודותה מדובר בברכת יצחק ליעקב, כך, שבנתינה הראשונה ישנם כבר כל הענינים, ומהו הצורך בנתינה השני]. ומבואר בזה, שהכפל ד"כי טוב" הוא ביחס לעולם נעלה יותר, והיינו, ש"כי טוב" הראשון הוא ביחס לעולם זה, שעליו נאמר "וירא אלקים כי טוב"⁸⁴, להיותו תכלית שלימות הטוב באופן שאין למעלה הימנו, אבל לאח"ז ניתוסף "כי טוב"⁸⁵ מעולם נעלה יותר, והיינו, ששלימות הטוב בדרגא הקודמת פעלה בעולם מציאות חדשה — שיהי' ראוי לקבל דרגת הטוב של עולם נעלה יותר.

וענינים בספירות — כפי שמבאר הצ"צ⁸⁶ שב"פ טוב הם יסוד ותפארת, והרי החילוק בין יסוד לתפארת — שענין היסוד הוא כפי שהמדות הם באופן של יציאה לחוץ, ואילו תפארת הוא עיקר המדות, ומזה מובן גם העילוי דטוב הב' (דתפארת) לגבי טוב הא' (דיסוד).

יג. וענין זה קשור גם עם הפירוש ש"הוכפל בו כי טוב" היינו "טוב לשמים וטוב לבריות"⁸⁷:

עבודת ה' יכולה להיות באופן ד"טוב לבריות" בלבד, היינו, שעבודתו בקיום התומ"צ היא רק לפי ערכו, אשר, ככל שתגדל מעלתו ה"ה נברא, וקשור עם גדרי העולם, שלכן כל הענינים הם במדידה והגבלה, וכמו בצדקה, שנותן מעשר, ואם רוצה ליתן צדקה באופן של מצוה מן המובחר — נותן חומש⁸⁸, אבל עדיין במדידה והגבלה. ולכן לא די בעבודה באופן ד"טוב לבריות" בלבד, אלא יש צורך להכניס בה גם הענין ד"טוב לשמים", היינו, שהעבודה תהי' מצד גדרי האלקות, שאז היא למעלה מהגבלות העולם.

ולפעמים יכול להיות בקצה השני — שעבודת ה' היא רק מצד

81 תולדות כז, כח.

82 ב"ר פס"ו, ג. הובא בפרש"י עה"פ. משפטים ע' א'קנז ואילך.

83 ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ. קידושין מ, א.

84 בראשית א, יו"ד. 88 רמב"ם הל' מתנ"ע פ"ז ה"ה. טושו"ע

85 שם, יב. יו"ד רסרמ"ט.

"טוב לשמים", והיינו, שעוסק בעניני התומ"צ כפי שהם מצד שורש נפשו למעלה כו', אבל שם הם נשארים, ואינם נמשכים למטה במעשה בפועל; ולכן מדגישים שהעבודה צריכה להיות גם באופן ד"טוב לבריות".

וזוהי המעלה של יום השלישי שהוכפל בו כי טוב, שישנם שני הענינים ד"טוב לשמים וטוב לבריות", והיינו, שהטוב היותר נעלה, "טוב לשמים", נמשך גם בטוב שלמטה ממנו, "טוב לבריות".

יד. וכיון שבשנה זו חל תשעה באב ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב — נדרשת הדגשה יתירה בענין ד"טוב לשמים וטוב לבריות", הן בנוגע ל"ציון במשפט (תורה) תפדה" והן בנוגע ל"שבי" בצדקה":

בנוגע לצדקה, שהו"ע של "טוב לבריות" (בין אדם לחבירו) — מובן בפשטות שצריך לעשות זאת לא רק מצד הענין ד"טוב לבריות", מצד הרגש נפשו כו', שאז הנתינה היא בהגבלה, אלא צריך לעשות זאת מצד הענין ד"טוב לשמים", מצד ציווי התורה, שאז הנתינה היא ללא הגבלות.

ועד"ז בנוגע ללימוד התורה (משפט) לא מספיק שיהי' באופן ד"טוב לבריות" בלבד, אלא צ"ל גם באופן ד"טוב לשמים", ללא הגבלות — כי, אע"פ שלימוד התורה מצד עצמו הוא ללא הגבלות, כיון שצריך לנצל כל רגע פנוי ללימוד התורה, הרי ישנו גם הענין ד"הלל מחייב את העניים"⁸⁹, היינו, שלולי הנהגתו של הלל יש הגבלה בנוגע לחיוב של עניים, ואילו הלל מחייב אותם להוסיף בעבודתם; ומוטב יותר לומר ש"רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים"⁹⁰ (שהרי כל בני צריכים להיות עשירים) — הוספה שנדרשת בעבודתם של עשירים.

וכללות הענין בזה — שהעבודה בשני הקוין דתורה וצדקה צריכה להיות באופן של בלי גבול; לא להתוכח ("דינגען זיך") בנוגע לנתינת הצדקה, אלא ליתן למעלה מהגבלה, וכן בנוגע ללימוד התורה, שצ"ל ללא הגבלות.

טו. וענין זה קשור גם עם ענין הגלות והגאולה:

מצד ענין הגלות (שכללותו הו"ע של התחלקות כו') יש מקום להתחלקות בין "טוב לשמים" ל"טוב לבריות" — שהענין ד"טוב לשמים" הוא אצלו בשלימות, שזהו מצד נפשו האלקית שהיא תמיד בשלימות, מצד דבקותה במהותו ועצמותו ית' באופן ש"גם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית'⁹⁰, אבל אין זה קשור עם המעשה שלו, "טוב

לבריות", שהוא במעמד ומצב של חטא, בגלל העדר החיבור עם נפשו האלקית, "טוב לשמים".

וכאשר ישנו החיבור ד"טוב לשמים" עם "טוב לבריות", היינו, ממשיכים את ה"טוב לשמים" ב"טוב לבריות", כך, שהקשר עם אלקות הוא גם מצד הגוף — הרי זה שולל את ענין החטא, ולא עוד אלא שניתוסף באופן ד"כפלים לתושי"י"⁹¹, "הוכפל בו כי טוב".

וזהו ההכנה לגאולה העתידה לבוא — שנוסף על שלילת היפך הטובה, יתוסף עילוי גדול יותר לגבי מה שהי' לפני"ז, בדוגמת העילוי דלוחות שניות שהם באופן ד"כפלים לתושי"י"⁹².

יש להוסיף בזה, שכללות ענין הכפל ("הוכפל בו כי טוב") קשור עם ענין התשובה — כפי שמביא רבינו הזקן באגה"ת⁹³ מ"ש בתנא דבי אליהו⁹⁴ בנוגע להנהגת בעל תשובה: "אם הי' רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים, לשנות פרק א' ישנה פ' פרקים וכו'"; וזהו גם הקשר עם ענין הגאולה — שהרי "משיח אתא לאתבא צדיקיא בתיובתא"⁹⁵, היינו, שענין התשובה יהי' בכפלים — לא רק אצל בעלי תשובה, אלא גם אצל אלו שהתורה קוראת אותם בשם צדיקים, שיתוסף אצלם עילוי שעל ידה נעשים "בריאה חדשה".

וכיון שרוצים שהגאולה תהי' באופן של "אחישנה"⁹⁶, "מיד הן נגאלין"⁹⁷ — צריכים להיות כל ענינים אלו בזריזות⁹⁸.

* * *

טז. מאמר (כעין שיחה) ד"ה זכור הוי' מה הי' לנו.

* * *

יז. הביאור בתמיהה שבפשטות הכתובים שבאמצע סיפור מעשה המרגלים מפסיק הכתוב כמה שאירע למשה רבינו: "גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבוא שם"⁹⁸ — שזהו מאמר המוסגר לבאר החילוק בין כלב, שרק "יראנה ולו אתן את הארץ"⁹⁹, ליהושע, ש"יבוא שמה" וגם "ינחילנה את ישראל"¹⁰⁰, לפי שבינתיים ניתוסף הענין ש"גם בי התאנף גו' גם אתה לא תבוא שם", ולכן יהושע יהי' המנהיג שינחיל

96 ישעי' ס, כב. וראה סנהדרין צח, א.

97 רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

98 פרשתנו א, לז.

99 שם, לו.

100 שם, לח.

91 איוב יא, ו.

92 ראה שמו"ר רפמ"ו.

93 ספ"ט.

94 ראה תר"מ חס"ג ס"ע 365. וש"נ.

95 ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי

שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

את הארץ לבניי — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חי"ד ע' 8 ואילך.

* * *

יח. בנוגע להערות אאמו"ר על הזהר — הנה בפ' דברים אין הערות, אבל יש הערה בפ' ויחי¹⁰¹, ששם מובא פסוק מפ' דברים¹⁰²: "העוים היושבים בחצרים .. כפתורים היוצאים מכפתור השמידום וישבו תחתם", ומביא מ"ש על זה בגמרא¹⁰³: "מאי נפקא לך מינה, מדאשבעי אבימלך לאברהם אם תשקור לי ולניני ולנכדי¹⁰⁴", אמר הקב"ה, ליתו כפתורים ליפקו מעוים דהיינו פלשתים, וליתו ישראל ליפקו מכפתורים. כיוצא בדבר אתה אומר כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא והוא נלחם במלך מואב וגו'¹⁰⁵, מאי נפקא מינה, דאמר להו הקב"ה לישראל אל תצר את מואב¹⁰⁶, אמר הקב"ה, ליתי סיחון ליפוק ממואב, וליתו ישראל וליפקו מסיחון והיינו דאמר רב פפא עמון ומואב טיהרו בסיחון". ועוד שם בגמרא: "צידונים יקראו לחרמון שריון¹⁰⁷, תנא שניר ושריון מהרי ארץ ישראל, מלמד שכל אחד ואחד מאומות העולם הלך ובנה לו כרך גדול לעצמו והעלה לו על שם הרי ארץ ישראל, ללמדך שאפילו הרי ארץ ישראל חביבין על האומות העולם" (וכמוכא גם בפירוש רש"י עה"פ: "ובמקום אחר הוא אומר¹⁰⁸ ועד הר שיאון הוא חרמון, הרי לו ארבעה שמות .. להגיד שבח א"י שהיו ארבע מלכיות מתפארות בכך זו אומרת על שמי יקרא וזו אומרת על שמי יקרא"). כיוצא בו ואת העם העביר אותו לערים¹⁰⁹, מאי נפקא מינה, דלא ליקרו לאחיו גלוותא". ומבאר אאמו"ר שייכות הענינים ע"פ קבלה — ש"בעוים וכפתורים הוא הברור דו"א דתהו, ת"ת ("הדכורא דתהו שעיקרו ת"ת"), וכיוצא בדבר במואב וסיחון ("מלשון שיחה ודבור") הוא הברור דמל' דתהו וכו' ¹¹⁰.

101 לקוטי לוי"צ לזח"א ע' רמז ואילך.
 102 ב, כג. וראה פרש"י עה"פ.
 103 חולין ס, ב.
 104 וירא כא, כג.
 105 חוקת כא, כו.
 106 פרשתנו ב, ט.
 107 שם ג, ט.
 108 ואתחנן ד, מח.
 109 ויגש מז, כא. וראה פרש"י עה"פ.
 110 ובבבא הב': "צידונים יקראו לחרמון שריון .. כיוצא בו ואת העם העביר אחיו שהם גלוותא".

101 לקוטי לוי"צ לזח"א ע' רמז ואילך.
 102 ב, כג. וראה פרש"י עה"פ.
 103 חולין ס, ב.
 104 וירא כא, כג.
 105 חוקת כא, כו.
 106 פרשתנו ב, ט.
 107 שם ג, ט.
 108 ואתחנן ד, מח.
 109 ויגש מז, כא. וראה פרש"י עה"פ.
 110 ובבבא הב': "צידונים יקראו לחרמון שריון .. כיוצא בו ואת העם העביר אחיו שהם גלוותא".

וכמדובר כמ"פ בנוגע לביאור הענין ע"פ חסידות — שאאמרו"סמך שיבינו זאת לבד.

יט. והענין בזה:

ענין הבירור דז"א ומלכות דתהו בעבודה — הו"ע בירור המדות, ואח"כ גם בירור הלבושים דמחשבה דיבור ומעשה, כמרומז בסיחון שהוא לשון שיחה ודבור, וגם נאמר בו "בואו חשבון"¹¹¹, שהו"ע המחשבה, ועד לענין המעשה.

ובענין הבירורים גופא — יש חילוק¹¹² בין בירור שנעשה בדרך ממילא, כפי שהי' בזמן הבית, שבנ"י ישבו בארץ ישראל, ומשם נעשה בירור העולם בדרך ממילא, לבירור שנעשה ע"י הליכה למקום המתברר, כמו כללות הבירור בזמן הגלות (החל מהגלות דירידת הנשמה להתלבש בגוף¹¹³, כדי לברר את ניצוצות הקדושה שבגוף), ש"גלינו מארצנו" למקום המתברר — "אחד מכם גולה לברכרי" וכו"¹¹⁴.

וזהו גם החילוק בין המעמד ומצב שהרי ארץ ישראל חביבין על אומות העולם שמתפארים בהם כו' (כבזמן הבית), שזהו בדוגמת הבירור שנעשה בדרך ממילא, למעמד ומצב שהי' בזמן יוסף שבנ"י היו במצרים כו'.

כ. ומובן, שכשנמצאים בגלות יש צורך בזהירות יתירה מפני הגוי — לזכור שעל בני"י נאמר "בנים אתם לה' אלקיכם"¹¹⁵, "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר"¹¹⁶, ולכן אין להם מה להתחשב עם הגוי כו', ועאכו"כ שלא לבקש ממנו שיתן רשות ליהודי לרשום אותו בתור "יהודי".

ובמכ"ש וק"ו ממה שמצינו בדקות דדקות בסיפור התנ"ך אודות חזקיהו — ובאמת אין זה בערך כלל לנדו"ד, אלא שבנוגע ליהודים לא אומרים "להבדיל" (כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹⁷) — שהראה לגוי את אוצרות ביהמ"ק כדי לשאת חן בעיניו, ונענש על זה כו'¹¹⁸, כיון שעיי"ז נעשה פתח לגויים לדורות כו', ועאכו"כ בנדו"ד, שאומרים לגוי שירשמו אותו בתור יהודי, כדי לשאת חן בעיניו.

דובר בארוכה אודות מיהו יהודי¹¹⁹, וסיים:

(116) ישעי' ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ

(111) חוקת שם, כז.

(112) ראה תו"א בראשית ה, סע"ד ואילך. חלק.

(117) ראה גם תו"מ חס"ד ע' 411. וש"נ.

ובכ"מ.

(118) ראה מלכים-ב, כ, יג ואילך. פדר"א

(113) ראה תניא פ"ד.

ספני"ב. יל"ש מלכים שם (רמז רמה).

(114) שהש"ר פ"ב, ח (ב).

(119) לא הגיע לידינו לע"ע (המו"ל).

(115) פ' ראה יד, א. וראה אבות פ"ג מ"ד

— פרק דשבת זו.

ויה"ר שסוכ"ס יבערו בני"י את ה"אל זר אשר בקרבך"¹²⁰, ולא יתפעלו מפני הגוים, ואדרבה כו',

ויהי' הענין ד"נחמו נחמו עמי"¹²¹, ועד לקיום היעוד¹²² "ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד", ואע"פ שענין זה שייך לחודש תשרי — בר"ה, הרי זה יכול להיות עוד לפנ"ז, כידוע שהענין ד"הוי' אחד" שאומרים בכל יום בק"ש, הוא בדוגמת אחדות הוי' שנפעלת בר"ה⁷⁶.

* * *

כא. בהמשך להמדובר לעיל (ס"ט"י) אודות הבל תינוקות של בית רבן שאין בו חטא — הנה כיון שנשארו ג' ימים ליום שהוכפל בו כי טוב, יש לנצל ימים אלו כדי לפעול בחינוך התינוקות, ילדים וילדות, ובפרט בארץ ישראל, ששם נפעל בעיקר ענין הגלות — "גלינו מארצנו", ושם נמצא הכותל המערבי, שריד בית מקדשנו, שלא זזה שכינה ממנו¹²³. ולכן, כל אלו שיש להם קרובים וידידים בארץ ישראל — יודיעו להם, שביום תשעה באב (או לפנ"ז) יביאו לשם את כל הילדים ששייכים ללמוד ענין בתורה,

— שבזה נכללים גם בנות ישראל, שגם הן שייכות ללימוד התורה, כמ"ש בהלכות תלמוד תורה לרבינו הזקן¹²⁴ (שהי' פוסק בנגלה ובחסידות) שנשים חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן — ושם ילמדו עמהם ענין בתורה, ויתנו צדקה.

וגם הקטנים יותר — הרי הם שייכים לומר "תורה צוה לנו משה גוי"¹²⁵, ואפילו הקטנים עוד יותר — הרי ישנו הענין ד"ליתן שכר למביאייהם"¹²⁶, ולכן יש להביא לשם גם אותם, כדי לפעול בכ' הענינים לתורה וצדקה.

וכך יסיימו את השנה בפעולה עם ה"טף", וזו תהי' הכנה לר"ה דשנת הקהל, שבה צ"ל הענין ד"הקהל"¹²⁷ את העם האנשים והנשים והטף⁷⁶. [לאחרי תפלת מנחה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "הוא אלקינו"].



(125) ברכה לג, ד. וראה סוכה מב, א. ועוד.

(126) חגיגה ג, סע"א. הובא בפרש"י

עה"ת וילך לא, יב.

(127) וילך שם.

(120) ראה שבת קה, ב.

(121) ישעי' מ, א.

(122) זכרי' יד, ט.

(123) תנחומא (באבער) שמות יו"ד. וש"נ.

(124) ספ"א. וש"נ.

הוספה

א

בי"ה, ט"ז מ"ח תשכ"ג
ברוקלין

מר ישראל שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מי"ד חשון בהמשך לשיחתנו אודות מפתח לספרי היד, ואפשרי מפתח בשני אופנים ומה טוב שניהם גם יחד:

[[א]] מפתח ענינים, לכה"פ מפתח קצר, כפי הנדפס במהדורת הרמב"ם המצולמת מדפוס רומי (מוסד קוק תשט"ו בסופו),

ב) מה שדברתי ביחוד, מפתח בו יצוין החלק והדף שנדפסו מפרשי הרמב"ם בהוצאה שמו"ל עתה על כל הלכה והלכה, כיון שההוצאות דעד עתה לא באו כל המפרשים בחלקו המתאים, כי מכמה סיבות נפזרו בכל החלקים.

והרי ידוע הפלגת רז"ל בענין עשיית אזנים לקופה.

ומאחר שהכל בהשגחה פרטית, עלי החובה (והזכות) לעוררו על ההכרח בקביעות עתים בלימוד פנימיות התורה שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות, קביעות בכל יום ובהוספה ביום השבת אשר קדש הוא לה!

בכבוד ובברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

א

מר ישראל: שאומברגר, ת"א. מנהל העבודה בדפוס א.י.ל [= אופסט ישראלי ליצוא]. ראה אודותיו — "ימי תמימים" כרך ג ע' 60. ע' 142. ע' 175.

הפלגת רז"ל בענין עשיית אזנים לקופה: ראה עירובין כא, סע"ב. וראה שיחת ש"פ תזריע, ד' ניסן ה'תשמ"א (נדפסה בספר המפתחות לספרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש (קה"ת, תשמ"א) בתחלתו. תורת מנחם — ספר המפתחות בתחלתו. ועוד).

בלימוד פנימיות התורה .. ובהוספה ביום השבת כו': ראה קונטרס עץ החיים ספכ"ה. וראה תו"מ התועודיות ח"ב (תשי"ד ח"ג) ע' 204 ואילך, ובהנסמן שם.

ב

בי"ה. ד' אייר תשט"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ כו' מוה' יעקב ישכר שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום השני, נכון הדבר מ"ש שצריך להשתדל בכל הדרכים להפצת לימוד התורה תורתנו תורת חיים בחוגים היותר רחבים ובמילא נחיצות הפעולות לעשות אזנים לקופה וכפירוש רז"ל, אלא שצריך למצוא אנשים המתאימים לזה, ולא רק מפני חכמתם אלא עוד יותר מצד היראת שמים שבהם וכפסק תוה"ק בזה, ויה"ר שימצאו אנשים אלו ויפעלו בזכות הרבים הכי גדולה זו.

בטח ידועים לו שלשת השיעורים השוים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע, והם א) אמירת שיעור תהלים – כמו שנחלק התהלים לימי החדש – בכל יום אחר תפלת הבקר, ב) לימוד חומש עם פירוש רש"י מהסדרה של השבוע, (ביום א' מהתחלת הסדרה עד פרשת שני, ביום שני מפרשת שני עד שלישי וכו'), ג) לימוד שיעור תניא בכל יום – כפי שנחלק התניא לימות השנה, ועכ"פ ישמור אותם מכאן ולהבא.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר



ב

מוה' יעקב ישכר: גליקמן, כפר אתא.
תורת חיים: נוסח התפלה (ברכת שים שלום).
נחיצות הפעולות לעשות אזנים לקופה וכפירוש רז"ל: ראה עירובין כא, סע"ב. וראה הנסמן לעיל אגרת הקודמת.
חכמתם.. היראת שמים.. וכפסק תוה"ק בזה: ראה אבות פ"ג מ"ט. שבת לא, סע"א ואילך.
יומא עב, ב. ובכ"מ.

מוקדש
לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו
כ"ק אדמו"ר זי"ע



ולזכות

הילד **ניסן** שתחי'
ליום הולדתו השלישי, ולרגל ה"אָפּשערעניש" שלו
כ"ט סיון, ה'תשע"ט

ולזכות אָחיו ואחיותיו
לוי, **נחמה**, **שלום** **דובער**, **מרדכי**, **שניאור** **זלמן**,
משה, **ישראל** **ארי'** **לייב** **ודינה**

נדפס על ידי ולזכות הוריהם
הרה"ת ר' **מנחם מענדל** וזוגתו מרת **דאברושא**
שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

גרייזמאן



ולזכות זקניהם
הרה"ת ר' **שמואל** שיחי' **גרייזמאן**
הרה"ת ר' **יוסף יצחק** וזוגתו מרת **רבקה** **שיינא** שיחיו **פעוונזנער**